
Laca Tijdingen

Driemaandelijks tijdschrift van LACA.
Geschied- en Heemkundige Kring van Laken

Jaargang 6 - Nummer 2 - december 1994

Laken

Wapen van de Koninklijke
Residentie Laken
Koninklijk Besluit van 20 april 1857

Verantwoordelijke uitgever:
Leon Candau, Rode Kruislaan, 15, 1020 Brussel, tel. 02/268.69.58
Afgiftelokantoor : 1020 Brussel 2

→ TEN GELEIDE ←

1. PERSONALIA.

A. Werkend lid van LACA, de Heer E. LEEMANS, kreeg enkele maanden geleden enige moeilijkheden met zijn gezondheid. We zijn zeer gelukkig dat zijn toestand momenteel aanzienlijk verbeterd is. We wensen hem langs deze weg een volledig herstel toe.

Met zijn gekende ijver bezorgde hij ons intussen het tweede deel van zijn studie, "*J. VAN VOLXEM, Bourgmestre de Laeken (1872-1877) et son époque*". Ook hiervan wordt een Nederlandstalige versie in het vooruitzicht gesteld. Te dezer gelegenheid schonk hij ook nog een boek aan de heemkundige bibliotheek van LACA : "*Brussel - Geschiedenis van een Brabantse Stad*" door P. DE RIDDER. Hartelijk dank Mijnheer LEEMANS voor deze fijne initiatieven !

B. De Heer E. GOEDLEVEN, Bestuursdirecteur van de Dienst Monumenten en Landschappen van het Vlaamse Gewest en auteur van twee lijvige boeken : namelijk : "*De Serres van Laken*" en "*De Grote Markt van Brussel*" aanvaardde onze sollicitatie om tijdens onze laatste werkvergadering van het jaar een conferentie te komen geven rond het thema : "*De Serres van Laken en andere initiatieven van Leopold II*".

Hij oogstte hiermee een zeer aandachtig gehoor en ook de diapresentatie die hij becommentarieerde verdiende alle lof ! We zijn hem zeer dankbaar voor dit gratuite gebaar. Uit erkentelijkheid werd hem dan ook het erelidmaatschap van de Vereniging aangeboden dat hij in alle bescheidenheid aanvaard heeft. Altijd welkom bij onze verdere activiteiten Mijnheer GOEDLEVEN !

C. We hebben in een vroegere uitgave de figuur van de grootvader van de Heer COEN uitvoerig belicht. (Zie LACA Tijdingen - jaargang 5, nr 1 - september 1994).

Onlangs hadden wij het genoegen de Heer COEN te ontmoeten en met hem een uitgebreid gesprek te voeren. Verder in deze bijdrage wordt de integrale inhoud weergegeven van het interview, dat gans toevallig tot stand kwam. We danken hem voor de merkwaardige anekdotes die wij op deze manier konden vergaren !

2. - EEN GENEALOGISCHE VRAAGBAAK.

De Heer L. LINDEMANS, Eresenator en lid van LACA, stuurde ons een berichtje in verband met de uitwerking van zijn familiale genealogie. Hij vroeg ons zijn vraag om inlichtingen in de eerstvolgende LACA Tijdingen op te willen nemen, wat we natuurlijk met veel genoegen doen !

... "De betovergrootmoeder van mijn overgrootvader was **Catharina MATHIJS**, geboren omstreeks 1645 te **LAKEN**, getrouwd omstreeks 1678 met **Gillis ROGGHE** en overleden te **TERNAT** op 9 oktober 1731. **Catharina MATHIJS** was de dochter van **Jan MATHIJS**, die te **LAKEN** omstreeks 1643 getrouwd was met **Anna WAUTERS**, weduwe van **Joos van der ELST**."

Daar zijn alle verdere opzoeken in het archief blijven steken. Mocht iemand meer weten over de herkomst van **Catharina MATHIJS** en haar ouders, zou ik dit dankbaar willen vernemen.

Eventuele inlichtingen kunnen verstrekt worden op volgend adres :
L. LINDEMANS, Richard Neyberghlaan 118, 1020 Brussel (Telefoon 02/425.63.47).

3. - DERDE HEEMKUNDIGE KALENDER - 1995.

De verkoop van de derde heemkundige kalender kende, net zoals vorige jaren een denderend succes. De voorraad van LACA is totaal uitverkocht.

Het bestuur van het Gemeenschapscentrum **NEKKERSDAL** meldt ons nog over een beperkte hoeveelheid exemplaren van deze uitzonderlijke publicatie te beschikken.

Mochten er nog LACA-leden zijn die de kalender 1995 wensen te bestellen, dan dienen zij zich te richten tot het secretariaat van het Centrum **NEKKERSDAL**, tijdens de kantooruren op nummer : 428.09.08.

4. - ANALYTISCHE INVENTARIS VAN DE VIJF EERSTE JAARGANGEN VAN LACA-TIJDINGEN (SEPTEMBER 1989 - JUNI 1994).

In LACA Tijdingen, jaargang 6 nr 1, september 1994 - "*Ten Geleide*" - punt 5", werd gewag gemaakt van de uitgave van bedoelde inventaris in de loop van het vierde kwartaal 1994. Wij delen onze leden met genoeg mede dat deze hoogst interessante publicatie zopas van de persen kwam.

Tot uitputting van de voorraad kunnen onze leden het werk nog aanvragen dat met veel zorg en met heel veel toewijding werd samengesteld. Wat de voorwaarden betreft, verwijzen wij naar ons vorig nummer.

Een bijzonder woord van dank gaat naar de dames Nic **HENNESSY** en Hilde **VERSTRAETE** die zich intens ingespannen hebben om dit uitgebreide werk tot een goed einde te brengen.

5. - EEN TENTOONSTELLING OVER WERELDOORLOG II.

Enkele maanden geleden werd LACA aangezocht om een tentoonstelling te organiseren rond het thema "*Wereldoorlog II*". Deze tentoonstelling moest een sfeerbeeld ophangen ter aanvulling van de opvoering van de bevrijdingscomédie "*Lily en Marleen*" in het Gemeenschapscentrum NEKKERSDAL. (21 en 27 november 1994). Leden van de Koninklijke Toneelvereniging DE NOORDSTAR stonden in voor een spetterend spektakel, geschreven door Walter VANDEVELDE, NOORDSTARvoorzitter. De Heer Luc COLLIN, tekende voor de regie.

LACA van zijn kant nam contact op met het Navorsings- en Studiecentrum van de Tweede Wereldoorlog en wist bij deze dienst een reeks uitvergrootte foto's en oorlogsaffiches te ontlenen. We konden zelfs de hoofdklemtoon leggen op Brussel Stad (Laken inbegrepen).

Met de hulp van enkele getrouwen, waaronder Lisette NAGELS, Eric CHRISTIAENS en Willy VAN BAMIS was het mogelijk de feestzaal van het Centrum Nekkersdal smaakvol te versieren.

Vóór, tijdens en na de pauze trok deze tentoonstelling telkens een menigte enthousiaste kijkers, die de panelen met hun eigen ervaringen overvloedig becommentariëerden.

Met op de achtergrond het geluid van oorlogsschlaggers slaagde LACA erin een uitgelezen sfeerbeeld te scheppen tot overgrote vreugde van de bezoekers en het ganse NOORDSTAR-gezelschap. Hun welgemeende dankwoorden maak ik graag over aan Lisette, Eric en Willy voor de materiële hulp bij de technische opbouw van deze tentoonstelling.

6. - REGULARISATIE LIDGELDEN.

Gedurende het werkjaar 1993/1994 hebben wij kunnen rekenen op de sympathie, het vertrouwen en de steun van een groot aantal leden. Velen onder hen betuigden ons reeds deze blijken van sympathie van bij de oprichting van de Lakense heemkundige kring.

Het valt ons moeilijk onder woorden te brengen hoe dankbaar we zijn voor al hetgeen wij door die ledensteun in soms moeilijke omstandigheden konden verwezenlijken.

Wij van LACA, wij willen het zo uitdrukken :

DANKBAARHEID IS EEN "BLOEMPJE" DAT IN WEINIGE HOFKENS BLOEIT !

Wij danken de leden die spontaan hun lidgeld voor het 6de werkjaar 1994/1995 overschreven. Sommigen hebben, wellicht uit vergetelheid, hun lidmaatschap nog niet hernieuwd. Wij durven hopen dat wij eveneens in de toekomst op hen kunnen rekenen en veroorloven ons, hen langs deze weg op hun vergetelheid attent te maken.

Vindt U een **rode stip** naast het adres op het etiket van huidig tijdschrift, dan betekent zulks dat de hernieuwing in principe nog niet uitgevoerd is. Het kan evenwel gebeuren dat U inmiddels de betaling reeds uitvoerde. In dat geval verzoeken wij U onze herinnering als onbestaande te beschouwen.

7. NIEUWJAARSWENSEN.

Voorzitter, Ere-Voorzitter-Stichter en bestuursleden van LACA wensen alle leden, alsook hun families, van harte een voorspoedig en gelukkig Nieuwjaar !

L. CANDAU
Voorzitter

† NECROLOGIE :

We vernemen het overlijden van mevrouw Julia TEGENBOS (Weduwe M. NAGELS) op 84-jarige leeftijd. Zij was de moeder van mevrouw CANDAU-NAGELS.

Langs deze weg bieden wij, bestuursleden van de Heemkundige Kring LACA, onze welgemeende gevoelens van medeleven aan, aan de families CANDAU, NAGELS en TEGENBOS.

De Redactie

Een dramatische brief van Arcadie CLARET.

(V. CAPRON)

In augustus 1852, anderhalve maand vóór de geboorte van haar tweede zoon, Arthur, verblijft Arcadie in haar kasteel Stuyvenberg te Laken. Ze voelt zich erg ziek en denkt dat haar einde nadert. In die dramatische omstandigheden schrijft ze een ontroerende afscheidsbrief aan haar nog geen drie jaar oude zoon Georges. Deze zoon is geboren op 14 november 1849 te Luik. De brief is natuurlijk bestemd om later door hem te worden gelezen.

In deze duistere tijden is de kindersterfte groot, doch ook moeders sterven regelmatig in het kraambed. Gelukkig zal de geboorte van Arthur zonder problemen verlopen. Hij wordt geboren te Laken op het kasteel Stuyvenberg op 25 september 1852. De brief is evenwel bewaard gebleven. Hij is in het bezit van de Zuid-Afrikaanse nakomelingen van Georges en is de enige brief van Arcadie waarover ze beschikken. Merkwaardig is evenwel dat, gezien de brief in de Franse taal is opgesteld, ze echter geen flauw idee hebben van de inhoud ervan !

Hierna in extenso de tekst van de brief en een afschrift van de eerste en laatste bladzijde :

Laeken, le 10 Août 1852,

Au moment de quitter ce monde, je veux encore, mon très cher enfant, te prouver que je t'aime plus que tout au monde et te dire que pendant près de trois ans, il ne s'est pas passé un instant sans que je sois occupée de toi, de ta santé, de ton bien être, de ton bonheur. Je t'aime autant qu'une mère peut aimer son enfant, tu es mon bonheur, ma richesse et je ne regrette que toi et ton père, sur cette terre, je n'ai eu de bonheur que par vous deux, que j'adorais et dont j'étais l'esclave bien affectueuse. Quand un jour tu n'étais pas gentil, je souffrais cruellement et j'étais malheureuse, une de tes caresses me rendait folle de joie et j'étais heureuse de te voir content. Tu ne comprendras peut-être jamais jusqu'où allait mon amour pour toi, il n'y a que ton cher père, qui peut t'expliquer combien je t'ai aimé, sois dévoué à ton père, comme je l'étais, prêt à donner ta vie pour lui, il le mérite, et en pensant que je lui laisse un être de plus pour le chérir, je me console de le priver de mon dévouement. O ! mon cher adoré enfant, je t'aime de toutes les forces de mon âme, j'ai toujours prié Dieu qu'il veille sur toi, je continuerai à le prier là haut, pour qu'il fasse de toi un honnête homme. J'espère que tu auras toujours recours à Dieu et confiance dans la religion, tu verras mon George que c'est une grande consolation. Prie Dieu, et il ne t'abandonnera pas ! Adieu, mon George, mon enfant chéri, je te bénis de tout mon coeur.

Penses quelques fois à ta mère, prie Dieu pour elle et tâche de comprendre l'affection qu'elle avait pour toi ! Pendant que je t'écris, je suis bien encore, je ne souffre pas, peut-être qu'en mourrant je te laisserai un frère ou une soeur, je n'ai pas besoin de te recommander de lui être attaché, tu le seras, c'est tout naturel.

Adieu, mon enfant, j'ai le coeur bien gros, il me faut du courage, même pour quitter ce papier, sur lequel je voudrais te laisser mon âme toute entière. Je te couvre de baisers, que Dieu veille sur toi. Ta mère qui t'adore

Arcadie

Kasteel Stuyvenberg
(bewoond door Arcadie CLARET)

Tuckson, le 10 Août 1854.

de tout mon cœur. Penses
quelques fois à ta mère, prie
Dieu pour elle et sache de
comprendre l'affection qu'elle
te a pour toi! Pendant que
je t'écis, je suis bien encore
je ne souffre pas peut-être
général mourant je te laisserai
ton frère ou une sœur, je n'ai
pas besoin de te recommander
de lui être attaché tu le
seras est tout naturel.

Adieu, mon enfant j'ai le
cœur bien gros il me faut
un courage, même pour quitter
ce papier sur lequel je confie
te laisser mon âme toute entière,
je te donne de baisers, que
Dieu veuille sur toi. Ta mère qui t'adore
Arcadia

Un moment de quitter ce monde,
je reviens encore, mon très cher enfant,
Je prouve que je t'aime plus que
tout au monde et te sors que
pendant près de trois ans, il ne
s'est pas passé un instant sans
que je sois occupée de toi, de
ta santé, de ton bien être et
ton bonheur. Je t'aime autant
qu'une mère peut aimer son
enfant, tu es mon bonheur, ma
richesse et je me regrette que
toi et ton père, sur cette terre

HET STATION VAN LAKEN IN DE LACA-KALENDER.

De novembermaand van de LACA-kalender 1994 toont ons het station van Laken aan de Kerkeveldstraat, in 1920.

In het commentaar schreef men dat het toenmalige uitzicht niet meer bestaat en derhalve niet meer kon getoond worden op de Open Monumentendag 1993 gewijd aan het thema "IJzer en Glas".

De schrijver verwijst naar de glazen constructie en de perronoverkappingen, die de reizigers beschermden tegen regen en sneeuw en inderdaad werden afgebroken. Wat er nu nog rest is het neo-Renaissance kubusvormig stationsgebouw, waarin eertijds o.m. de loketzaal, de wachtzaal en de administratieve dienst waren ondergebracht. Het staat er verlaten bij, in een straat waar ook de herbergen en winkeltjes hun deuren hebben moeten sluiten. Aldus zijn zij de stille getuigen van het actieve leven, dat zich rondom het station - in het hartje van Laken - heeft afgespeeld.

Nog prijkt hoog boven de ingang het woord "*Station*", gebeiteld in arduinsteen als om het ware eeuwig die dienst uit te oefenen. Ook een mooi en sierlijk L-monogram, doet ons vermoeden, dat Leopold II zeggenschap heeft gehad in het bouwwerk geplaatst rechtover de vroegere ingang naar het kasteel. Het station is afgeschermd door een omheind parkje met poort en twee zuilen die een hekken dragen. Die twee zuilen vertonen overigens een opvallende gelijkenis met deze die de ingang markeren van het kasteel aan de overzijde van het Onze-Lieve-Vrouwvoorplein.

Op de foto, waarover hoger sprake, zien we dat er bijzonder veel aandacht werd besteed aan de glazen constructie, waar degelijkheid en nut harmonisch gecombineerd werden met schoonheid. Hier werd ruim gebruik gemaakt van de nieuwe mogelijkheden die ijzer, staal en glas als bouwmaterialen boden. Sierlijke krulmotieven gaven een licht, speels gevoel en verhulden de zware last van het dak, opgevangen door smalle ijzeren pijlers. De glazen "*kooi*", waardoorheen de reiziger moest lopen, om via trappen naar het perron af te dalen, herinnert ons aan de constructie van de koninklijke serres van architect BALAT. Zou hij ook de hand gehad hebben in het stations-ontwerp? Volgens de data kan het, vermits de serres omstreeks 1876 werden gebouwd en we weten dat dit station werd ingehuldigd in 1880. Het moet gezegd, dat dit station een uithangbord werd van het nieuwe België dat producent en consument was van staal en glas. Het is ook een Art Nouveau-creatie in Brussel, de stad die een centrum was van de nieuwe kunststijl omstreeks de eeuwwisseling.

Was het station ook praktisch voor de reizigers? We verwezen reeds naar de trappen met meer dan dertig treden die een niveauverschil van vier meter moesten overbruggen. Arthur COSYN vond het niet zo praktisch en oordeelde dat het vroegere station beter bereikbaar was. Over welk station had hij het?

Waarnaar hij alludeerde was de eenvoudige, elementaire constructie uit 1864, opgetrokken op de kruising van de spoorlijn met de Koninginnelaan.

Dat bood het voordeel op gelijk niveau te liggen met de straat en de spoorlijn. Géén trappen dus en géén glazen overkappingen en wél goedkoper. Station-Kerkeveldstraat lijkt wel meer een prestigeproject te zijn geweest.

Beide stations hadden dit gemeen dat ze werden opgericht langs de spoorlijn die Brussel met Gent moest verbinden via Aalst - Wetteren, ter voltooiing van een directe lijn Brussel - Aalst - Gent. Tegelijkertijd werd de lijn Ath - Lokeren via Denderleeuw, Aalst en Dendermonde aangelegd, zodat het spoorwegnet Henegouwen met Vlaanderen verbond. De nieuwe spoorlijn werd bij wet van 20 december 1851 en bij Koninklijk Besluit van 1 mei 1852 in concessie gegeven aan de nieuwe Compagnie Dendre-et-Waes. De fondsen werden vergaard door uitgifte van aandelen en obligaties met 5% interest en terugbetaalbaar over 34 jaar. Dit kapitaal voldeed voor de aanleg van het nieuwe dubbelsporentraject evenals voor *"les stations vastes et très - élégamment dessinées"*. *"Les stations situées sur le chemin direct de Bruxelles vers Gand, entre Bruxelles et Denderleeuw et entre Alost et Wetteren, elles seront considérées comme faisant partie de celles de l'Etat"*. (de LAVELEYE)

De lijn Brussel - Aalst - Schellebelle werd ingehuldigd op 1 mei 1856 en was 34 km lang. In deze laatste gemeente bestond reeds een lijn Gent - Dendermonde - Mechelen. We concluderen dat het station Koninginnelaan pas 8 jaar later in de eenvoudige constructie en het station Kerkeveld 24 jaar later werden ingehuldigd.

Het traject sloot in Brussel aan op de eerste continentale lijn naar Mechelen. Het werd zo ontworpen dat het noodgedwongen over het Kanaal van Willebroek liep via de bouw van een spoorwegbrug (1856) - wat technisch al haalbaar bleek in het nieuwe België. Vervolgens langs het park van het koninklijk kasteel. Dat doet vermoeden dat de eerste koningen de hand hadden in het verloop van het traject. Hun koninklijk station werd er ingehuldigd in 1877. Vervolgens konden de goederen- en passagierstreinen sinds 1880 aan de Kerkeveldstraat stoppen. Zij konden zich bevoorraden met water (op de foto is er een waterslang zichtbaar) om dan door te rijden naar Gent en Oostende (zie verder) of naar Dendermonde.

Zoals men weet bood een aftakking (1871) in Laken de mogelijkheid om onder het Emile Bockstaelplein langs de ringspoorweg via Pannenhuis, eventueel naar Turn-en Tassis goederenstation of naar station-West en dan opnieuw over het kanaal te belanden aan het Zuidstation aansluitend op de lijn naar Parijs.

De stations van Laken waren dus belangrijk op de as Gent-Oostende-Engeland en voor het spoorverkeer naar Vlaanderen, mogelijk geworden door de wet van 1851.

De organieke wet van de Belgische "IJzeren Wegen" d.d. 1834 - amper 3 jaar na de onafhankelijkheid - had al gestipuleerd dat de regering staatslijnen zou aanleggen. Toen werd Mechelen als centrum gekozen met lijnen naar Brussel-Groendreef (1835), naar Dendermonde - Henegouwen - Frankrijk en naar Leuven - Luik - Pruisen. Typerend voor de welwillende houding van Leopold I is dat de wet door de Senaat was aangenomen op 30 april en reeds de volgende dag door hem werd ondertekend.

Het was geen toeval dat de lijn met Oostende al zo vroeg geconcipeerd werd. Er bestonden om velerlei redenen contacten met Engeland. Immers alle know how voor de bouw en het exploiteren van spoorwegen moest in Engeland gehaald worden. Zelfs de eerste machinisten die in 1835 Brussel-Mechelen inreden waren Engelsen.

Leopold I had lange tijd in Engeland gewoond en bezat er nog zijn kasteel Claremont. Zijn nicht was koningin Victoria. Hij had connecties bewaard met de Rothschild's. Zijn Franse schoonouders vluchtten naar Engeland met de revolutie van 1848 en verbleven in kasteel Claremont. Toen koningin Louise-Marie zwaar ziek werd, liet Leopold haar overbrengen naar Oostende (waar zij vroeger nog verbleven hadden). Haar echtgenoot vond dit niet te ver af van Brussel, want het was maar vier uur rijden, beweerde hij. Hij reisde voortdurend heen en weer naar Oostende. Over de laatste reis van Louise-Marie naar Laken in 1850, lezen we bij Carlo BRONNE "*que le cercueil fut porté à la gare d'Ostende*". En wat verder : "*le retour du corps d'Ostende à Laeken par le chemin de fer de Bruges vers Gand, Termonde et Malines fut comme une marche triomphale*". Mia KERCKVOORDE schrijft "*straks stomen locomotieven met witte rookpluimen en zwarte vlaggen de Vlaamse velden in*".

De beide Lakense stations konden de eerste koningin nog niet ontvangen want de rechtstreekse lijn Gent - Aalst - Brussel bestond nog niet.

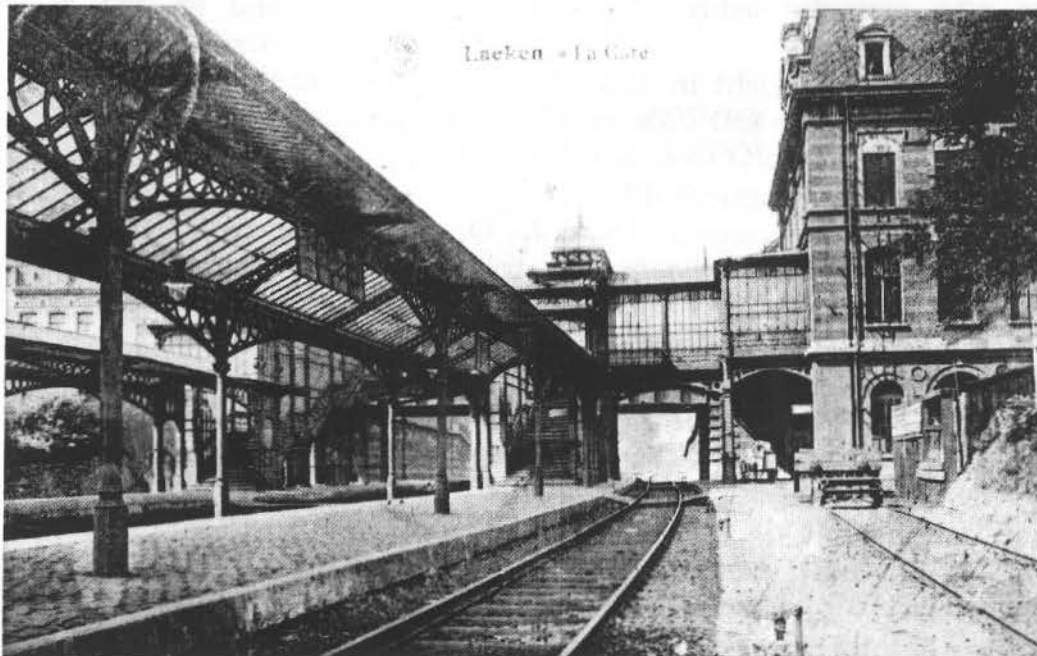
Zou het mogelijk zijn, dat juist deze ziekte, dit overlijden en het overbrengen van haar lichaam naar Brussel, de actie verhaast heeft, - misschien onder impuls van de koning -, om de wet te stemmen teneinde een **directe** lijn naar Gent te leggen, die reeds 5 jaar later in gebruik moest zijn ? Of waren het de politieke moeilijkheden na de crisis van 1848 die de regering ertoe brachten om staatswerken te laten uitvoeren teneinde werkgelegenheid te verschaffen ? Zou ook in dat licht de beslissing tot de bouw van de O.L.V.-kerk (1854) moeten gezien worden ?

Laten we deze ernstige lectuur afsluiten met humor.

Mijn vader, opgegroeid in Brussel, vertelde zijn kinderen soms het volgende : Een Brusselse dame vertrok vanuit het Noordstation en reed met de trein bestemming Gent (via **Schellebelle**). In haar coupé zat een Vlaamse burger. Na lang rijden stopte de trein in **Lede** en zij uitte haar bewondering voor het landschap. Zij zei : "**Ce qu'elle est belle**", "Non", zei de burger, "**c'est laide**".

Bibliografie.

- Bronne, C., *Léopold 1er et son temps*. s.l., Goemaere, 1970. pag. 184.
- COSYN, A., *Laeken ancien et moderne*, Brussel, Bulens, 1904. pag. 142.
- de LAVELEYE, A., *Histoire des vingt-cinq premières années des chemins de fer belges*. Brussel, A. Decq, 1862. pp. 95-102. Herdruk opgenomen in "Spoorwegen in België", Gent, Vlaamse vereniging voor Industriële Archeologie, 1985.
- J. D., *De Grotstraat in 1900*, in : LACA Tijdingen, september 1992, pag. 19 (kaart).
- KERCKVOORDE, M., *Louise van Orléans*, Lannoo, Tielt, 1988.

DE BIOSCOOPZALEN VAN LAKEN.

Op initiatief van de Heer Didier VAN EYLL, Staatssecretaris van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, hebben twee verenigingen, te weten :

- "De Dienst voor Monumenten en Landschappen", en
- L'A.S.B.L. "La Rétine du Plateau" (Franstalige vereniging)

een voorlopige en nog onvolledige inventaris samengesteld van de bioscoopzalen van het Brussels Gewest. Aangezien er interessante gegevens over Lakense zalen in voorkomen achten wij het nuttig onze lezers niet alleen op het bestaan van deze inventaris te wijzen doch, meer in het bijzonder voor de oudere Lakenaars, de verdwenen Lakense bioscoopzalen in dit artikel voor de geest te roepen.

Uit de grondige studie die de bespreking omvat van 176 bioscoopzalen werden de volgende uitgepikt.

Zaal PANTHEON : werd opgericht in 1921. Omgedoopt tot zaal REX in 1935 zal zij dan onder de benaming ODEON van 1946 tot 1961 een rol spelen in het Lakense ontspanningsleven.

Adres : Antwerpse Steenweg, nummer 47.

Zaal ROYAL : werd eveneens opgericht in 1921. Op het einde van de dertiger jaren kreeg de zaal een andere bestemming onder de benaming : "**Anvers Palace**". Het gebouw werd ernstig beschadigd tijdens een bombardement op 8 mei 1944.

Adres : Antwerpse Steenweg; nummer 13.

Zaal RIO : Opggericht in 1930 onder de benaming ODEON kreeg deze zaal haar definitieve benaming (RIO) in oktober 1935.

Zij werd achtereenvolgens omgebouwd in 1948 en in 1954. Op 26 juni 1975 werden echter de deuren door de uitbater gesloten.

Adres : Maria-Christinastraat, nummer 100 - 104.

ZAAL WAGRAM : werd uitgebaat van 1955 tot juni 1976.

Adres : Maria-Christinastraat, nummer 89.

ZAAL CHRISTINE : Deze bioscoop was een langer leven beschoren, namelijk van 1931 tot juni 1975.

De bioscoop onderging de nefaste gevolgen van een bombardement (Pasen 1943). Wij vermelden nog dat de uitbater een nooduitgang had voorzien die uitgaf op de Ketelsstraat.

Adres : Maria-Christinastraat, nummer 198.

Van elke der voornoemde zalen vinden we in de inventaris een technische fiche die telkens een massa gegevens omvat. Wij nemen ons voor in de volgende afleveringen van LACA Tijdingen hieraan eveneens aandacht te besteden.

De inventaris vermeldt bovendien nog andere bioscoopzalen, evenwel zonder toevoeging van een verhelderende fiche.

ZAAL CADE : Antwerpse Steenweg, nummer 219.

ZAAL CENTENAIRE : Houba de Strooperlaan, nummer 276. Zij werd uitgebaat van 23 februari 1957 tot maart 1969.

ZAAL ASTRA : J. B. Willemsplein, nummer 48. Deze zaal werd geopend in 1931 en sloot haar deuren in 1967.

Enkele beschouwingen.

Wanneer we de lijst van deze bioscoopzalen overlopen, valt het onmiddellijk op dat tegen het midden der zeventiger jaren ze allen uit het stratenpatroon van Laken verdwenen waren. Dat fenomeen vindt zijn verklaring in het feit dat in het stadcentrum omstreeks die tijd een aanvang gemaakt werd met het ombouwen van bestaande inrichtingen tot multi-zalen. Het comfort in deze zalen kreeg een bijzondere aandacht en ook het feit dat in één enkele bioscoop meerdere films tegelijkertijd konden vertoond worden lokte natuurlijk een ruim publiek uit de voorsteden naar deze oorden. Vergeten we daarbij ook niet dat de televisie en de opkomende video-industrie zeer concurrentiële invloeden nalieten op het filmbedrijf.

In het volgende decennium werd deze trend nog verder gezet. We maakten de opkomst mee van de mega-zalen zoals **KINEPOLIS** op de Heizel.

Dit was dan weer een primeur voor Laken, een complex met 24 zalen plus de IMAX-zaal met een scherm van 600 vierkante meter, gelegen vlak bij het Internationaal Tentoonstellingspark.

De bewoners van het Mutsaardkwartier hebben echter lang moeten wachten om op een gemakkelijke manier dit bioscoopcomplex te kunnen bereiken. Het inleggen van een bijkomende tramlijn die de halte "De Wand" bedient maakt een avondbezoek aan KINEPOLIS een stuk comfortabeler voor deze mensen.

Nawoord.

We geven er ons rekenschap van dat al deze vernieuwingen met veel heimwee gadeslagen werden door oudere Lakenaars. Elke bijkomende inlichting, herinnering of eventueel bewaarde documenten aan deze kinema's zullen wij met veel genoegen en interesse in ontvangst nemen, ten einde het onderwerp verder uit te diepen. Vergeten we niet dat de oude Lakense bioscoopzalen aan een grote schare inwoners van dit stadsdeel gedurende meer dan een halve eeuw veel vreugde en ontspanning geboden hebben. "*Een cinemake doen*" was haalbaar voor de meeste gezinsbudgetten toen ... waar is de tijd !

Daniel VAN KRIEKINGE
(Vertaling en bewerking L. CANDAU)

N. v. d. r.

In de De Wandstraat bestond er in de jaren zestig nog een kinema waarover we in een volgend artikel aandacht zullen besteden.

Christine 1958

La Direction et le Personnel vous présentent leurs
meilleurs vœux de Noël et de Nouvel-An

PROGRAMME

★
du 20 au 26 décembre

1. Actualités Fox-Movietone en première vision
2. Un dessin
- 3.

Une Ile au Soleil

Couleurs De Luxe
en CinemaScope

Parlant français

Enfants admis

OUDE BIOSCOOP-

PROGRAMMA'S

C I N É **ODEON** **C I N É**
47, Ch. d'Anvers • BRUXELLES • Tél. 17.55.99
Tous les jours à partir de 2 h.
ENFANTS TOUJOURS ADMIS

VENDREDI 2 au LUNDI 5 Novembre
3-11-58
LA CHERIE DE JUPITER

Amytis
Hannibal
Meda
Varius
Fublus Maximus
Haradius

ESTHER WILLIAMS
HOWARD KEEL
MARGE CHAPION
GOWER CHAPION
GEORGE SANDERS
RICHARD HAYDN

Mardi 6, Mercredi 7, Jeudi 8 Novembre
AU MEME PROGRAMME

JOHN AGAR
ROSEMARIE BOWE
DANS
LA Déesse d'Or
(THE GOLDEN MISTRESS)
Technicolor
UNITED ARTISTS

STERLING HAYDEN

dans un grand film d'aventures

**DUEL
A MORT**

ASTRA

COLUMBIA FILM SAB.
présente
JOE E. BROWN
DANS
Terme-la
DANS
ADELE MARA
et VICTOR JORY
HOUE JE SNATER

PLACE J.-B. WILLEMS, 48, - BRUXELLES II Tél. 26.71.52

UIT DE VERZAMELING

R. VAN THOURNOUT

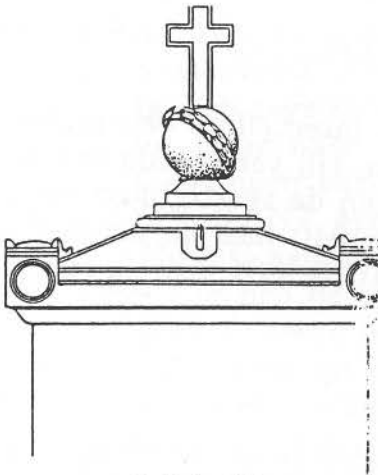
EEN DUIJS AUTEUR CITEERDE LAKENSE GRAVEN.

Het is tot hertoe de verdienste van EPITAAF geweest om het publiek tijdens wandelingen attent te maken op grafsymbolen en er de betekenis van te ontcijferen. Toen LACA gastheer was van het Verbond van Heemkunde, dat zijn goudag hield in Laken, gaf Marcel CELIS daarover een opmerkelijke voordracht.

Soms zijn de symbolen onmiddellijk verklaarbaar, maar soms is ook een ruimere kennis nodig, wanneer het om bijzondere voorstellingen gaat. Foto's of schetsen kunnen ons daarbij behulpzaam zijn. Zij leren ons ook wat nu niet meer bestaat omdat het monument weggehaald is, of het symbool "versuikerd" of "verkankerd" is wegens de schadelijke gevolgen van onze actuele vervuilde lucht.

We laten hier vier schetsen kennen uit een boek met 105 tekeningen van grafsymbolen. De auteur was waarschijnlijk al lang aan het verzamelen en publiceerde over het onderwerp al wat, toen hij zijn boek uitgaf. De grafzinnebeelden werden door de auteur, historicus F.H. HAMKENS, uitgekozen uit kerkhoven tussen Noord-Duitsland en onze gewesten. Deze vier schetsen tekende hij op het kerkhof van Laken.

Kruis op de kogel.

63. Laaken, 1818.

64. Laaken, 1861.

Volgens de auteur typisch voor Brabant en West- en Oost-Vlaanderen. Zou bij de Merovingers reeds in de 6de eeuw ontstaan zijn en hier in hun oud stamgebied (Doornik) toegepast geworden zijn.

Hij suggereert dat de "kogel" ook de "wereld" kan voorstellen en dat het kruis erop de aanduiding is dat deze universeel christelijk is.

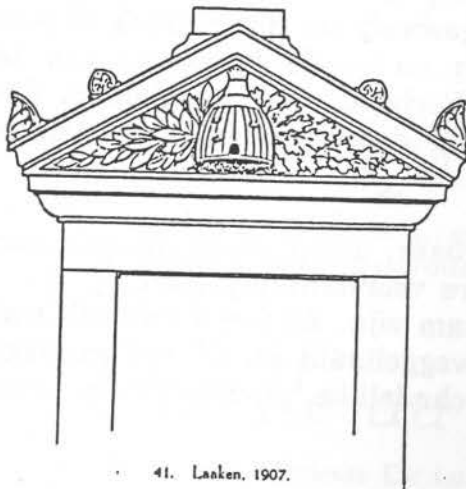
De zandloper.

36. Laaken, 1867.

De gevleugelde zandloper toont aan de ene zijde de vogelvleugel vooraan en op de andere zijde de vlerk van een vledermuis achteraan de zandloper. Zou symbool staan voor de Nacht en de Dag of voor de Voortschrijdende Tijd en het Eeuwig Wederkeren.

De bijenkorf.

41. Laken, 1907.

Zeer zeldzaam grafzinnebeeld, volgens de auteur, doch in Laken meermaals aanwezig. De korf is omringd met twee soorten bladeren, nl. van de eik en de laurier. Van deze laatste worden lauwerkransen gemaakt.

Voor hem is de betekenis onduidelijk. De oudste afbeelding met bijen is te vinden bij de Merovingers, op het graf van Childerik I (+481), en hernomen door Napoleon I op zijn keizersmantel.

De tekeningen zijn bijzonder eenvoudig en zeer sprekend. Als symbolen kunnen zij nagevolgd worden en met zeer eenvoudige middelen uitgevoerd

H. VERSTRAETE

Bibliografie.

HAMKENS, F.M., Sinnbilder auf Grabsteinen von Schleswig bis Flandern. Brussel, Wellens, 1942.

* * * * *

OVER BRABANTSE EEUWELINGEN.

A. VERBOUWE stelde in 1943 vast, dat er tijdens het interbellum een groter aantal eeuwelingen waren dan tijdens de vorige eeuwen. Hij vermoedde dat er nog meer waren dan hij wist. Hij vergeleek het cijfer van de veertig door hem bekende eeuwelingen in Vlaams-Brabant tussen 1920-1940 met de zevenentwintig die E.H. VANDEN EYNDE vermeldde tussen 1615-1881 voor dezelfde regio.

Uit LAKEN staat vermeld:

Maria, Anna VERSTAPPEN, weduwe OLBRECHTS, geboren te Humbeek den 8 februari 1811, overleden te Laken den 9 juli 1912.

Na het overlijden van haar echtgenoot ging zij met haar acht kinderen naar Laken wonen.

Op 7 maart 1911 werd aldaar in de O.L.Vrouwkerk haar jubileum gevierd.

VERBOUWE, A., *Brabantse eeuwelingen*, in : *Eigen Schoon en de Brabander*, jg XXVI, nrs 1-4, 1943, Brussel.

H. VERSTRAETE

INTERVIEW MET EEN ECHTE LAKENAAR, DE HEER COEN.

Op een zaterdagvoormiddag, nu alweer een tijdje geleden, ontmoetten wij de Heer D. COEN (x) op het Emile Bockstaelplein. Wekelijks wordt hier markt gehouden en wanneer het weder meezit is het best gezellig tussen de zonovergoten kraampjes, de slenterende marktmasa en de luidruchtige verkopers die hun waren aanprijzen. Dan weer voelt de bezoeker die onverwoestbare volkse harteklop !

We hebben ons uit het gewoel losgemaakt en in meer rustige omstandigheden een lange babbel gehouden. Omwille van een reeks merkwaardigheden die hier aan bod kwamen willen we onze lezers vergasten op het interview met deze persoon.

Op een gegeven ogenblik keken we beiden naar het beeldhouwwerk aan de gevels van het Gemeentehuis ... en dat was dan meteen de aanleiding tot een zinvol gesprek !

LACA : Mijnheer COEN, naar we reeds vernamen waren er verschillende Lakense kunstenaars die een bijdrage leverden tot de decoratie van dit gebouw, zowel aan de buitenkant als aan de binnenzijde.

Mr. COEN : Zeer zeker, maar daarnaast behouden wij, Lakenaars, een goede herinnering aan een reeks autochtonen met naam en faam !

LACA : Zoals ?

Mr. COEN : Wel, Laken is zeer zeker beroemd omwille van de grote schilder Xavier MELLERY, waarover wellicht nog veel te zeggen valt.

Ik heb persoonlijk nog zijn atelier bezocht in de jaren vijftig maar nu is er naar het schijnt alles verdwenen ... zijn bibelots ... zijn tekeningen enz. En wie zou er zich nog herinneren een Ferdinand SPAELANT, een VAN DER POORTEN en tuti quanti ?

LACA : Hebt U aan deze mensen een bijzonder herinnering ?

Mr. COEN : Ik heb de oude heer VAN DER POORTEN persoonlijk niet meer gekend want ik was nog een heel klein "gaminske" dat pas kon lopen toen hij overleed. Maar ik heb zijn kleinzoon gekend en heel goed zelfs, want hij was een vriend van mij in de jaren 1939 / 1940.

LACA : Dit vergt een beetje meer uitleg, is het niet ?

Mr. COEN : Valery VAN DER POORTEN, die men "Valère" noemde woonde in de "*Rue des Palais Outre-Ponts*" zoals deze straat in de Lakense volksmond genoemd wordt, en wel op het nummer 378. Op een van uw wandelingen moet U dat huisje maar eens bekijken, het bestaat nog steeds.

En ja, Valère was een eenzame man die niet veel buitenkwam, die niet veel contact onderhield met de buitenwereld, zelfs niet met zijn familie. Hij woonde en leefde eenzaam en gesloten.

(x) Zie ook LACA Tijdingen van september 1993.

LACA : Hebt U enige verklaring voor dit zonderling bestaan ?

Mr. COEN : Ik denk het wel, luister. Daar hij niet al te ver van het Openbaar Park leefde dacht ik dat hij als kunstenaar geïnspireerd was door de natuur. Ik wist uiteraard dat hij in zijn vroegere leven de verfborstel en het palet gehanteerd had, maar daarmee basta ! Zijn kleinzoon Henri, die toen in de Gravin van Vlaanderenstraat woonde, nodigde mij op een dag uit om eens op zijn zolder te gaan snuffelen ! Natuurlijk was dat voor ons, jonge rakkers, een echte expeditie ! En op die fameuze zolder vonden we toen een grote mand en twee propvolle zwarte koffers gevuld ... met wat denk je ?

LACA : Geen idee !

Mr. COEN : De recipiënten waren gevuld met prachtig ingekleurde aquarellen van jonge kerels, poedelnackt afgebeeld, in nogal erotische houdingen. Zoiets was voor die tijd zó duivelsachtig en satanisch dat we er met niemand over durfden te spreken ! Ik realiseer mij nu dat het uitmuntende naturistische werken waren van de hand van Valery VAN DER POORTEN ... drie koffers vol !

LACA : Hij heeft dan verder geen erkenning meer gehad ?

Mr COEN : Valère stierf in 1931, eenzaam en vergeten, in het huisje gelegen in de Paleizenstraat over de Bruggen. Vermoedelijk werd de inboedel overgebracht naar de Gravin Van Vlaanderenstraat, waar zijn tekeningen op zolder bewaard werden. Waarom ? Ze hadden een betere tijd moeten afwachten, de meer libertijnse tijd waarin we nu leven en waarin erotiek, homofilie en de naaktheid van het menselijk lichaam practisch gezien geen aanstoot meer geven. Het huis op nummer 5 in de Gravin van Vlaanderenstraat werd in 1985 verkocht, bij mijn weten aan een Marokkaanse familie. Maakten de werken van Valère deel uit van de boedelinventaris ? Het zal voor altijd een raadsel blijven. Volgens mij zijn ze voor goed verdwenen. Ik weet dat enkele werken van zijn hand in het Gemeentehuis van Laken te zien waren ... of dit nu nog het geval is ?

LACA : Hebt U nog zo'n verhaal over een andere Lakense kunstenaar ?

Mr COEN : Inderdaad, er zou nog veel te vertellen zijn over Ferdinand SPAELANT. Hij stond er op dat zijn familienaam stricto sensu op zijn Frans werd uitgesproken ! Hij was evenwel geen schilder maar een rasechte beeldhouwer ! Ik heb hem via mijn vader gekend die met hem zeer goed bevriend was. In de jaren 1917/1921 zagen ze elkaar minstens een keer per week. SPAELANT was een korte, korpulente man, open voor de wereld en hij kon over alles meepraten !

Hoogmoedig was hij in feite niet, want iedereen kon hem ontmoeten bij de haarkapper op het Willemsplein.

LACA : Weet U misschien waar hij in Laken verbleef ?

Mr. COEN : F. SPAELANT woonde van 1904 tot 1912 in de Kroonveldstraat. Eerst op nummer 10 daarna verhuisde hij naar het nummer 19. Die straat was gelegen in een populaire wijk. Vreemd hierbij is wel dat hij in 1914 zijn intrek nam in de Aartshertog Rudolfstraat

gelegen in een "moderne" wijk. Deze straat werd na de oorlog omgedoopt tot Moorsledestraat. Het huis in deze straat nummer 125 (n.v.d.r. met mooi beeldhouwwerk onder het balkon), mag beschouwd worden als een herenwoning geflankeerd door een torentje ! Deze woning bestaat heden nog doch is omgebouwd tot een drukkerij. Zijn atelier werd God zij dank in goede staat behouden. Het is een heldere ruimte waaraan hij als beeldhouwer veel belang hechtte ! Zoals Goethe destijds wilde hij steeds meer licht. Een van zijn gevleugelde woorden waren : "*La lumière, c'est la sculpture. Il me faut de la lumière pour voir, pour vivre et pour penser.*". Men moet zich, om dit te begrijpen, naar de geest van die tijd verplaatsen. 1917 is gekenmerkt door de geboorte van een totaal nieuwe kunstrichting : "*De Stijl*", die na 1918 een echte storm over Europa deed losbarsten.

LACA : U schijnt nogal begaan te zijn met die man, weet U nog meer over zijn levensfilosofie ?

Mr. COEN : Zoals ik kon vernemen had hij het niet hoog op met de "*Hollanders*" die ook de "*Stijlrichting*" propageerden. Hij was eerder voor een figuratieve kunst, een kunst voor de mens waarin deze zich kon herkennen. Was onze SPAELANT een tijdskind "*avant*" of "*après la lettre*" ? Feit is dat hij een vooruitstrevend liberaal was die nooit een blad voor de mond hield om zijn ideeën te verspreiden. Toch was hij niet van de "*Manchesteriaanse*" school ... integendeel, hij was eerder een "*modernistische*" Lakenaar die een grote toekomst voor zijn woonplaats droomde. Een voorbeeld : nog in 1940 vertoonde de Frans Lesnino- en de Steenbakkerijstraat een aaneensluitende ruimte van tuintjes en onbebouwde terreinen meestal bezittingen van de familie D'HAYERE. F. SPAELANT zag hier een nieuwe residentiële wijk herrijzen ... helaas !

LACA : F. SPAELANT kreeg een kans om te mogen meewerken aan de versiering van het Gemeentehuis ?

Mr. COEN : Jazeker, maar of hij een beslissende duw gaf aan de kunst in het algemeen betwijfel ik.

LACA : Wat is er met het merendeel van zijn werken gebeurd ?

Mr. COEN : Ik sta er altijd verbaasd over hoe en waarom een gans levenswerk kan verdwijnen. In 1924 overleed E. SPAELANT in de Moorsledestraat. Een wereld verdween ... Waar zijn de herinneringen aan deze wereld gebleven ? Ik zou het niet weten !

LACA : Had die man nakomelingen ?

Mr. COEN : Inderdaad, hij had een zoon die na zijn overlijden in de ouderlijke woning een zaak opstartte van "*mannequins et bustes en cire*" (zie figuur). Daarna vestigde zich een textielzaak in dit huis. Maar ik zou U nog moeten spreken over de fijne schilder Henri

UYTTERSROT en de beeldhouwer LABEEUW, die door en door "echte" Lakenaars waren en NIET aangezocht werden om aan de versieringselementen van het Gemeentehuis mede te werken. (*Ietwat bitter nu*) ... Sommigen worden te vroeg geboren, anderen te laat.

Met de woorden van de geschiedschrijver Paul HERMAN wil ik dit gesprek beëindigen : "*L'Histoire sait parfois se montrer ironique, cruelle, voire absurde ...*".

LACA : Wij danken U ten zeerste voor dit leerzaam gesprek mijnheer COEN.

(Opgetekend door Leon CANDAU)

EDGARD SPAELANT

BUSTES
EN CIRE
ET
MANNE-
QUINS
EN
TOUS
GENRES

.. .. SPÉCIALITÉ.. ..
DE GRANDS ÉTALAGES
□ □ □
..LOCATION EN VILLE..

CIRES
D'ART

:: :: Bureaux - Ateliers - Exposition :: ::
125, Rue de Moorslede, 125
Téléphone 611.69 BRUXELLES (2e dist.)

CSM

BEKENDE EN/OF BEROEMDE LAKENAARS.

DE GLASRAAMKUNSTENAAR JEAN SLAGMUYLDER.

Jean SLAGMUYLDER werd geboren in Laken op 25 juni 1901 en overleed in Brussel op 12 februari 1968.

Hij studeerde aan het Sint-Lukasinstituut in Brussel. Hij specialiseerde zich in de studie van de middeleeuwse glasramen en ondernam studiereizen (in 1925-1926) naar Duitsland en Frankrijk (Straatsburg, Chartres en Parijs).

Als glasraamkunstenaar ontwikkelde hij een soberaandoende monumentale kunst.

Hij heeft gewerkt in talloze kerken, kapellen en kloosters, verspreid over heel België, ook in privé huizen. In het buitenland was hij eveneens befaamd, want meerdere kunstglasramen maakte hij voor buitenlandse opdrachtgevers. Tot in Noord- en Zuid-Amerika (Verenigde Staten en Colombia), Afrika (Zaire en Liberia) en het Verre Oosten (Japan).

Ook niet-katholieken bewonderden zijn kunst want een van zijn werken in Liberia werd besteld door de "Methodist Church".

* * * * *

Hij was tevens kunstschilder van landschappen, stillevens en portretten (in privé bezit).

Zijn bekendste glasramen bevinden zich in de Basiliek van Koekelberg. Hij vervaardigde zes glasramen, die de geschiedenis van de Heilige Eucharistie voorstellen. Zij bevinden zich in de omgang naast het hoofdaltaar. Het zijn *De Vermenigvuldiging der Broden* (naar een ontwerp van M. WEEMAES), *De Instelling van de H. Eucharistie*, *Het Manna*, *De Communie*, *De Aanbidding van het H. Sacrament* en *Het Offer van de Calvarie*.

De auteur RION stelt dat SLAGMUYLDER fletse tot vale kleuren gebruikte. In de basiliek gebruikte de kunstenaar inderdaad geen heftige kleuren. Maar de quasi monotone glasramen werden hem opgedrongen. Want het licht, door de ramen vallend, moest doordringen tot in het koor met het centrale altaar. Trouwens in menig ander oeuvre zijn veel heftige en gepassioneerde kleuren aanwezig (zie bijvoorbeeld de illustratie met een afbeelding van een glasraam in de abdij van Orval).

Deze stille, discrete maar intens productieve Lakense kunstenaar verdiende het uit de vergetelheid gehaald te worden.

Werken van Jean SLAGMUYLDER.

IN LAKEN :

- In de kapel van de Zusters der Christelijke Scholen, Felix Sterckxstraat, nr 46 : non-figuratieve stijl; *het Hemels Licht* (?), van 1964. Daar bevindt zich ook een schilderij van hem (sprekkamer). Een Calvarieberg, geciteerd door de auteur BAKELANTS, is verdwenen.
- In de Kinderkribbe Ernest Salu, Molenbeeksestraat, nr. 38 : kinderfiguren (twee dansende meisjes, een trommelaar), een kat die met een bal speelt, een konijntje dat een wortel eet en drie ballonnen.

IN HET BRUSSELSE :

- In kerken en kapellen :

- Etterbeek :

- Sint-Antonius van Paduakerk (naar ontwerpen van M. WEEMAES). In de doopkapel : Mozes slaat water uit de rots, Doopsel van Jezus.

- Koekelberg :

- Nationale Basiliek. In de omgang van het hoofdaltaar : zes glasramen, die de geschiedenis van de Heilige Eucharistie uitbeelden (zie supra). In afgebeelde heiligen kan men o.m. Pius XII en Kardinaal Van Roey herkennen.

- Sint-Jans-Molenbeek :

- O.-L.-V. Middelaarskerk. Boven het koor : twaalf ramen met apostelen en martelaren.

- Ukkel :

- Sint-Annakerkje (naar ontwerpen van M. WEEMAES).
- Hoofdbeuk : Vijftien ramen, met acht afbeeldingen uit het leven van Kristus; Goede Herder, Verloren Zoon, Boodschap aan Maria en vier ramen met engelen.
- Zijbeuk : Twee ramen met engelen en een met de H. Geest.

- In privébezit :

- Restaurant "Aux Armes de Bruxelles" Beenhouwersstraat, nr. 40. In de "Rotondezaal" : het wapenschild van Brussel en meerdere lekkernijen van het restaurant.
- Diverse privé huizen.

ELDERS IN BELGIE :

- Affligem :

- Benediktijner abdij Sint-Pieter en Paulus. In de abtskapel en de vroegere infirmeriekapel : vier ramen met engelen.

- **Asse - Walfergem :**

- O.-L.-Vrouw van het Heilig Hartkerk. Koorramen : O.-L.-Vrouw Onbevlekt, Heilig Hart van Jezus-Pelikaan, Jozef.

- **Ciergnon :**

- Kapel van het koninklijk domein : Sint-Franciscus van Assisië (met het hoofd van Koning Albert I) : zie illustratie.

- **Diest :**

- Kapel van het Sint-Jan Berghmanscollege : van de twaalf glasramen blijven er vier over; de centrale figuur is Sint-Jan Berghmans.
- Sint-Sulpicius- en Sint-Denijskerk. Kooromgang van de kapel : een raam met de heiligen Florentinus en Lodewijk.

- **Grimbergen :**

- Heierbeek (Verbrande Brug) Heilig Hartkerk. In de dwarsbeukramen :
 - Geboorte van Jezus en de Verschijning van het Heilig Hart.
 - Bruiloft van Kana en Vermenigvuldiging van de broden.

- **Hasselt :**

- Kapel van de Zusters der Kindsheid Jezus : (ontwerp J. SLAGMUYLDER, uitvoering S. DECKX) Koorramen : O.- L.- Vrouw, Kind Jezus, Jozef.

- **Lennik :**

- Kapelletje van de Zusters van Sint-Vincentius :
 - Sint-Agnes, Sint-Quistinus en Sint-Vincentius.

- **Linkebeek :**

- Sint-Sebastiaanskerk. Raam boven de kerkpoort : wapenschild.

- **Orval :**

- In de Cisterciënzerabdij :
 - enkele glasramen ontworpen door M. WEEMAES, geschilderd door SLAGMUYLDER, uitgevoerd door BOQUET :
 - In de eetzaal van de bezoekers : drie vrouwelijke Vlaamse heiligen.
 - In de grote eetzaal : meerdere afbeeldingen van religieuze symbolen.
 - In twee kloostergangen : achttien wapenschilden van kloostergemeenschappen;
 - In de Doopkapel : Tien bisschoppelijke wapenschilden.
- Zie illustratie met Sint-Bernardus (deze werd in 1990 door de post gereproduceerd op een folder met publiciteit voor de Orval-zegels).

- **Rixensart - Bourgeois :**

- Franciscus Xaveriuskerk : 19 ramen.
 - In de kruisbeuken : Boodschap aan Maria en Sint-Gregorius de Grote
 - In het oksaal : Hemelvaart van Jezus en Maria
 - In de doopkapel : De Heilige Drievuldigheid (Vader, Zoon en H. Geest)
 - Aan de zijden van de kerk : twaalf kleinere ramen (heiligen en vier beelden uit het leven van Jezus).

- **Saintes-bij-Halle :** Sint Renildiskerk : Koorramen : Hemelvaart van Maria (dwarsbeuk) en Juliana van Mont Carnion (Luikse devote non) met monstrans en heiligen en engelen.

- **Sint-Ulriks-Kapelle :**

- Kapel van de Zusters van de Verlosser en O.-L. Vrouw. Koorramen : Sint-Jozef, Heilige Maria, Pelikaan en Lam Gods.

- **Torhout :**

- Kerk van de Petrusbanden. Koorabsis : zeven ramen met Petrus als centrale figuur.

IN HET BUITENLAND :

- **Colombia :**

- Medellin :
 - Kerk van het klooster van de Jezuïeten.
 - Fabricas de Hiladas (textielfabriek : weverijmotieven).
 - Hospitaal Sint-Vincentius a Paulo.

- **Japan :**

- Tokio :
 - Universiteitskerk Sint-Ignatius.

- **Liberia :**

- Monrovia : kerk.
- Harper (Cape Palmas) : Methodist Church.

- **Verenigde Staten :**

- Birmingham (Alabama) :
 - St- George Catholic Byzantine Church.

- **Zaire :**

- N'gi : katholieke missie.

Glasramen van Jean SLAGMUYLDER.

Sint-Bernardus
(Abdij van Orval)

Sint-Franciscus van Xaverius
(kapel van het kasteel van
de Koning in Ciergnon)

Idem (detail : Koning Albert I)

Bibliografische noten :

Jean SLAGMUYLDER wordt geciteerd in de volgende werken :

- (1) Pierre RION; *De basiliek van Koekelberg*, architectuur en hedendaagse geschiedenis, Louvain-la-Neuve, 1986.
- (2) Lina VAN OBERGEN e.a.; *De Nationale Basiliek van het Heilig Hart Koekelberg*, z.d..
- (3) Michèle JEAN, L'ABC des trésors cachés de Belgique; les vitraux de la Basilique in *Femmes d'Aujourd'hui*, 24 april 1974.
- (4) Ivo BAKELANTS. *De Glasschilderkunst in België*, delen 1 en 2 (letters A en B).

Mijn dank gaat naar de Heren Francis en Jean (junior) SLAGMUYLDER, zonen van de kunstenaar, die mij de eerste informatie bezorgden en naar de laatste geciteerde auteur, ook glazenier, uit wiens unieke documentatie de verder uitgediepte iconografische informatie bekomen werd. Ook dank ik de Heer Vincent PARDOEN, Intendant van de Civiele Lijst van de Koning, voor de bezorgde foto's en de toestemming tot publiceren.

Joris DILLEN

Sint-Gregorius de Grote
(Kerk van Franciscus-Xaverius
in Rixensart-Bourgeois).

Zie ook op de bijlage de
kleurenfoto's met werk van
Jean SLAGMUYLDER.

Beeldhouwwerk en versieringskunst in Laken. (vervolg)

Gevelversieringen III.

Er zitten vogels aan Lakense gevels.

In ons nummer van september 1993 brachten wij een overzicht van de bevindingen van Mevrouw Christiane POURVOYEUR inzake de **bloemen** die Lakense gevels versieren. Op verzoek van LACA ging zij opnieuw op stap met een collega, Mevrouw Nicole DANHIER, lerares biologie aan het franstalig atheneum van Koekelberg.

Hun aandacht ging nu uit naar de **vogels** aan de Lakense gevels. Zoals met de bloemen, kwamen zij tot de bevinding dat het vaak fantasievogels zijn, soms geïnspireerd door twee soorten tegelijk !

Er zit zelfs een half-vogel, half-zoogdier (kat) bij (Jacobs Fontainestraat, nummer 84) (zie illustratie). Meestal is er geen enkele drang om natuurgetrouw te zijn (zoals veders op maraboepoten - de Smet de Naeyerlaan, nummer 568).

Zo vindt men nog gefantaseerde vogels op volgende plaatsen :

- Emile Bockstaellaan, 352 : de vogel lijkt (maar niet nauwkeurig) op een mantelmeeuw
- Lokvogelstraat, 32 : de vier vogels zijn mengsels van futen en pauwen
- Medoristraat, 16 : gefantaseerde vogels
- Prins Leopold "square", 15 : fantasievogel (pauwachtige)
- Aan de Stevens Delannoyststraat, 37 erkent men een reiger. Maar op de tweede afbeelding staan vogels met het lichaam van eenden maar niet de kop.

* * * * *

Trouwe weergaven

1) De vogels op de volgende **glasramen** zijn wel trouwe afbeeldingen :

- Emile Bockstaellaan, 396 : vissende blauwe reiger
- Draps-Domstraat, 13 : vliegende gans
- Tuinbouwersstraat, 84 : huiszwaluw en boerenzwaluw.

2) Ook werken in **gekleurde tegels** zijn correct :

- Felix Sterckxstraat, 15 : roze flamingo in landschap
- de Smet de Naeyerlaan, (alle onder de dakgoot)
 - 631 : ganzen (boven de deur staat verkeerdelijk "mouettes")
 - 641 : fazanten
 - 643 : eenden
 - 645 : zwanen.

- 3) Meerdere soorten **uilen** zijn ook nauwkeurig gebeeldhouwd :
- Prins Leopold "square", 16 : meerdere dwerguiltjes (zie illustratie)
 - Houba de Strooperlaan, 58 : bosuilkopjes
 - Richard Neyberghlaan, 19 : dwergooruil
 - Fransmanstraat, 94 : twintig oehoes (grote uilen met oorpluimen) : viermaal drie in sgraffito (sommige verweerd) boven de tweede verdieping en viermaal twee in steen aan de begane grond (zie illustratie).
- 4) **Verder** zijn nog te herkennen :
- Terplaststraat, 26 : vliegende ganzen (zie illustratie)
 - Pionenstraat, 17 : vrouw met duif
 - Houba de Strooperlaan, 26 : reigerachtige
 - Houba de Strooperlaan, 57 : haan (een Waalse want hij heeft een poot opgeheven, hetgeen niet het geval is bij de Gallische haan) (zie illustratie).
 - Jacobs Fontainestraat, 84 : haan (andere kant van de deur met de katvogel) (zie illustratie).

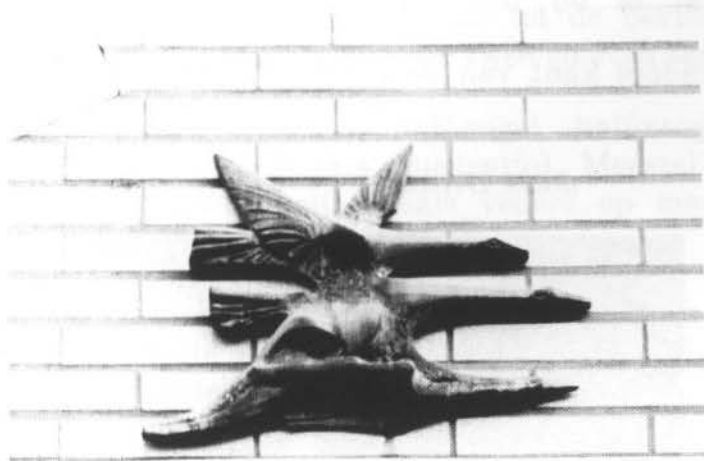
Joris DILLEN

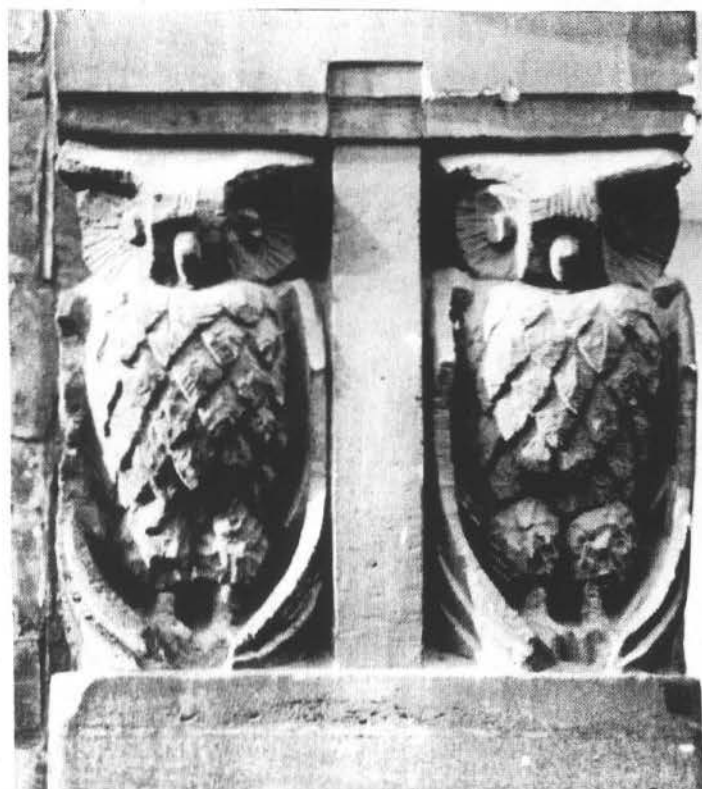
Jacobs Fontainestraat, 84

Prins Leopold "square", 16

Terplaststraat, 26

Fransmanstraat, 94

Houba de Strooperlaan, 57

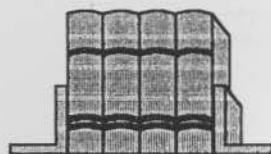
Foto's : Eric CHRISTIAENS

INHOUD

	pag.
1. Ten Geleide (Leon CANDAU)	1 - 4
2. Een dramatische brief van Arcadie CLARET (Victor CAPRON)	5 - 7
3. Het station van Laken in de LACA-kalender (Hilde VERSTRAETE)	8 - 11
4. De bioscoopzalen van Laken (Daniel VAN KRIEKINGE) (vertaling en bewerking Leon CANDAU)	12 - 14
5. Een Duitse auteur citeerde Lakense graven. (Hilde VERSTRAETE)	15 - 16
6. Over Brabantse eeuwelingen (Hilde VERSTRAETE)	16
7. Interview met een echte Lakenaar, de heer COEN (Leon CANDAU)	17 - 20
8. Beroemde en/of bekende Lakenaars De glasraamkunstenaar Jean SLAGMUYLDER (Joris DILLEN)	21 - 25
9. Beeldhouwwerk en versieringskunst in Laken Gevelversieringen III : Er zitten vogels aan Lakense gevels (Joris DILLEN)	26 - 28

INHOUD

Bijlage (Illustraties Jean SLAGMUYLDER)

**Indien een rode stip naast uw naam staat
 op het etiket van huidige aflevering,
 dan vergat U het lidgeld te betalen.**